

III. Z ŻYCIA NAUKOWEGO

Sprawozdanie z I Konferencji Naukowo-Metodycznej „Dziecko w zaczarowanym kręgu książki.

Czytajmy Dzieciom!”

Poznań, 29.05.2023 roku

Pod patronatem Instytutu Książki 29 maja 2023 roku na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM odbyła się I Konferencja Naukowo-Metodyczna „Dziecko w zaczarowanym kręgu książki. Czytajmy Dzieciom!”, zorganizowana przez Zakład Pedagogiki Dziecka. Podstawowym celem konferencji było wyeksponowanie doniosłych konsekwencji rozwojowych systematycznego czytania dzieciom i z dziećmi, popularyzowanie czytelnictwa wśród najmłodszych, utrwalanie wzorca regularnego obcowania z książką.

Prof. dr hab. Małgorzata Cywińska – przewodnicząca komitetu naukowego i organizacyjnego konferencji – powitała uczestników konferencji, a prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak – w imieniu Pani Dziekan WSE prof. dr hab. Agnieszki Cybal-Michalskiej – wygłosiła przemówienie otwierające obrady. Pani Profesor podkreśliła w nim doniosłość tego wydarzenia konferencyjnego tak dla teorii, jak i praktyki pedagogicznej, zwracając uwagę, iż dzieciństwo jest niezwykle istotnym okresem dla zaszczepiania w dziecku nawyków czytelniczych, rozwijania ich gustu czytelniczego, dla rozwijania zainteresowań dzieci w tym obszarze. W części otwierającej konferencję zabrali także głos: dyrektorka Biblioteki Raczyńskich – Katarzyna Kamińska oraz dyrektor Instytutu Książki – Dariusz Jaworski.

Następnie prof. dr hab. Małgorzata Cywińska, wprowadzając uczestników konferencji w jej problematykę, podkreśliła, iż nie sposób przecenić wpływu czytania dzieciom na ich rozwój, na budowanie zasobów wewnętrznych. Codzienne czytanie ma nieocenione znaczenie dla rozwoju poznawczego, społeczno-moralnego, ale także emocjonalnego dzieci i ogromne oddziaływanie terapeutyczne. To dorosły przeprowadza dziecko przez fabułę książki, występując w roli przewodnika po jej wnętrzu, przewodnika inspirującego słowem, wywołującym zaciekawienie, wzruszenie, zaszczepiającego potrzebę odkrywania tego, jakże wyjątkowego wnętrza, łączącego się z niespodzianką, oczekiwaniem, zaskoczeniem. Czytanie dzieciom nie tylko ubogaca ich bierny i czynny słownik, rozwi-

ja swobodę w formułowaniu i wyrażaniu własnych myśli, zadawaniu pytań, ale także stymuluje rozwój koncentracji uwagi, pamięci, wyobraźni i myślenia (szczególnie myślenia przyczynowo-skutkowego). Dzięki głośnemu czytaniu, poznawaniu fabuły wielu historii, losów bohaterów, dzieci przyswajają sobie reguły i normy społeczne. Budują system wartości, odkrywają wyraźne przekazy moralne w zderzaniu się dobra i zła. Poprzez przeżywanie razem z bohaterami opowiadań wielu przygód, dziecko uczy się wrażliwości na drugiego człowieka, empatii, serdeczności, ale i zazdrości, wstydu czy też rozczarowania, poznaje znaczenie relacji interpersonalnych w życiu człowieka, a w tym między innymi tak wyjątkowej relacji jaką jest przyjaźń. Czytanie dzieciom odgrywa także nie do przecenienia rolę w ich radzeniu sobie z sytuacjami trudnymi. Daje im wewnętrzną siłę do pokonywania trudności, niesie ulgę w cierpieniu, pomaga samotnym, nieśmiałym. Jak wykazały badania, zajmująca lektura może obniżyć stres nawet o 70%. Wspólne czytanie buduje silną emocjonalną więź między dzieckiem a dorosłym. Te wspomniane tylko walory czytania dzieciom przekonują o potrzebie – co podkreśliła prof. dr hab. Małgorzata Cywińska – rozwijania u nich miłości do książki oraz potrzeby systematycznego obcowania z nią. Nad wyraz cenny jest przy tym wzorzec czytania w rodzinie.

Po nakreślonym powyżej wprowadzeniu rozpoczęto obrady plenarne. Pierwszym Prelegentem był dyrektor Instytutu Książki – Dariusz Jaworski, który przedstawił projekt „Mała książka – Wielki człowiek”, składający się na ogólnopolską akcję promującą czytelnictwo od najwcześniejszego okresu życia jednostki. Kampania ta realizowana jest od 2017 roku przez Instytut Książki i obejmuje trzy grupy wiekowe dzieci – noworodki, dzieci przedszkolne i pierwszoklasistów. Pierwszym obszarem działań jest propagowanie spędzania czasu z dzieckiem i książką już w okresie noworodkowym. Naczelną ideą akcji czytelniczej „Mała książka – Wielki Człowiek” jest myśl, że „czytelnictwo zaczyna się od kołyski, na długo przed dniem, w którym dziecko zacznie samodzielnie składać litery”. We wszystkich przedziałach wiekowych dzieci przekazywane są im *Wyprawki Czytelnicze*, z informacjami dla rodziców na temat korzyści wynikających z czytania dzieciom już od narodzin, zawierającymi również książeczki dla dzieci dostosowane do ich możliwości poznawczo-emocjonalnych. Rocznie na oddziałach noworodkowych tychże *Wyprawek* wręcza się – co podkreślił Prelegent – 300 tysięcy, dzieciom trzyletnim w przedszkolach – 230 tysięcy i pierwszoklasistom – 450 tysięcy. W kampanii – co podkreślał dyrektor Instytutu Książki Dariusz Jaworski – kładzie się też nacisk na przybliżanie małemu czytelnikowi bibliotek jako miejsc, w których można wypożyczać książki i do których można powracać po nowe ciekawe pozycje. Wszystkie te działania bardzo skutecznie wpływają – co wykazywał Prelegent – na wzrost czytelnictwa, szczególnie wśród dzieci i młodzieży.

Następną Prelegentką była prof. UAM dr hab. Monika Miazek-Męczyńska z Instytutu Filologii Klasycznej UAM, której tytuł wystąpienia brzmiał: „Disce puer latine czyli czy łacina jest dla dzieci?” Pani Profesor rozpoczęła swoją wypowiedź od słów króla Stefana Batorego, skierowanych do ucznia z Zamościa: „Disce puer Latine, ego faciam te mości panie” („Ucz się, chłopcze, łaciny, a ja cię zrobię szlachcicem”). Nawet jeśli zawdzięczamy je tylko anegdocie – podniosła Prelegentka – dowodzą, że znajomość języka starożytnych Rzymian była w dawnej Polsce nobilitująca. I choć czasy się zmieniły, a wraz z nimi zmieniliśmy się

także my (wszak *tempora mutantur et nos mutamur in illis*), jednak znajomość łaciny – choćby w okrojonej formie – nadal przydaje się młodym ludziom do lepszego zrozumienia naszej, rodzimej kultury i niuansów języka polskiego. Jednocześnie przestaje ona być postrzegana – co podkreśliła prof. UAM dr hab. Monika Miazek-Męczyńska – jako snobizm, a nabiera atrakcyjności i walorów języka komunikacji ponadczasowej oraz międzykulturowej, o czym świadczą Międzynarodowe Szkoły Żywej Łaciny. W przekonaniu Pani Profesor, łacińskie sentencje i zwroty można przybliżyć już dzieciom przedszkolnym, choćby poprzez fraszki, które łącząc się z zabawą, radością, dowcipem mogą otworzyć im nowy obszar wiedzy. Pani Profesor jest autorką dwóch tomów fraszek *Silva rerum czyli łacina hasa po łąkach i lasach* oraz *Silva rerum 2 czyli łacina bryka w puszczech, w zagajnikach*, które stanowią nawiązanie do antycznej tradycji bajki zwierzęcej spod znaku Ezopa i Fedrusa.

Kolejna Prelegentka – Prof. UAM dr hab. Kinga Kuszak poruszyła w swoim wystąpieniu zagadnienie, zatytułowane „Jak czytać dzieciom i z dziećmi”, w trakcie którego zwróciła uwagę na dziecięcą perspektywę postrzegania świata jako podstawę do rozumienia przez dzieci literatury. Pani Profesor zwróciła też uwagę na dziecięcą perspektywę kontaktu z literaturą. Na podstawie prowadzonych przez nią badań, wskazała książki, które lubią dzieci przedszkolne. Wśród nich znajdują się między innymi książki opierające się na popularnych filmach animowanych, książki wydawane w formie serii do kolekcjonowania, książki do zabawy, również te podejmujące zabawną, żartobliwą tematykę (także literaturę poruszającą trudniejsze tematy, ale w żartobliwej formie). Z badań wynika, że dzieci lubią również książki o tematyce przyrodniczej. Trudność sprawiają im natomiast utwory poetyckie zaliczane do klasyki literatury. Prelegentka pokazała, jak czytać z dziećmi takie utwory (na przykładzie wybranych tekstów Bronisławy Ostrowskiej), aby uczynić je zrozumiałe i atrakcyjne dla dzieci. Zwróciła uwagę na znaczenie umiejętnego czytania tekstu przez dorosłego, towarzyszącego dziecku w trakcie kontaktu z literaturą i interpretowania treści utworu wspólnie z dzieckiem (z dziećmi).

Ostatnim wygłoszonym w sesji naukowej referatem był wykład mgr Małgorzaty Swędrowskiej, zatytułowany „Czytanie wrażeńiowe – jak rozwijać u dzieci motywację do samodzielnego czytania poprzez odczuwanie tekstu?” Prelegentka zaakcentowała, iż czytanie z dziećmi w przedszkolu oraz w szkole jest aktywnością, dzięki której rozwijają one swoje kompetencje językowe i wkraczają na terytorium niezmiernego świata literackiego. Równocześnie, takie wspólne czytanie może pomóc dzieciom w kształtowaniu ich motywacji do samodzielnego sięgania po książki. Dzieje się to wtedy, gdy dzieci nie tylko słuchają czytanego przez nauczyciela tekstu, ale aktywnie uczestniczą w jego tworzeniu, poprzez dopowiadanie słów, niewerbalne wyrażanie emocji, reagowanie na określone zwroty. Wtedy buduje się w nich poczucie sprawstwa i radość ze wspólnie przeżytych chwil. Mgr Małgorzata Swędrowska zaprezentowała model czytania wrażeńiowego jako aktywnej metody w edukacji małych dzieci. Zwróciła uwagę na szerokie ujęcie definicji czytania, które obejmuje nie tylko sam akt poznawania znaków graficznych, składania ich w wyrazy oraz zdania i nadawanie im znaczeń. Czytanie zachodzi przecież w określonych warunkach, w danej przestrzeni

klasy, uczniowie wyposażeni są w specyficzne emocje i uczucia, mają swój indywidualny stosunek do czytanego tekstu i to wszystko wpływa na wrażenia, jakie pojawiają się w dzieciach. Na koniec Prelegentka zaprosiła do kilku działań z tekstami literackimi, aby uczestnicy konferencji bezpośrednio doświadczyli, czym jest czytanie wrażeniowe.

Konferencja „Dziecko w zaczarowanym kręgu książki. Czytajmy Dzieciom!” składała się z dwóch części. Pierwsza miała – jak przedstawiono powyżej – charakter wykładowy. Natomiast, druga część konferencji była skierowana bezpośrednio do zaproszonych dzieci. Po spektaklu teatralnym przeznaczonym dla nich, Społeczność Wydziału Studiów Edukacyjnych oraz zaproszeni Goście czytali im wybrane pozycje literatury dziecięcej – najpierw w wymiarze plenarnym konferencji, a następnie w specjalnie wydzielonych „Kącikach Czytelniczych”.

W części plenarnej opowiadał Joanna Wachowiak z pozycji: „O czym nie śniło się dorosłym” czytali dzieciom: prodziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych – prof. dr hab. Agnieszka Gromkowska-Melosiak, prodziekan Wydziału Studiów Edukacyjnych UAM – prof. UAM

dr hab. Kinga Kuszak, dyrektor Instytutu Książki – Dariusz Jaworski, prof. UAM dr hab. Monika Miazek-Męczyńska, dyrektorka Biblioteki Raczyńskich – Katarzyna Kamińska, opiekunka Koła Naukowego Pedagogiki Dziecka – mgr Anna Klichowska i organizatorka konferencji – prof. dr hab. Małgorzata Cywińska.

Częste odwołania w trakcie konferencji do praktyki edukacyjnej znalazły odzwierciedlenie w warsztatach muzyczno-ruchowych o tematyce czytelniczej, przeznaczonych dla zaproszonych dzieci. Warsztaty zostały przygotowane przez dr Katarzynę Forecką-Waśko („Partytury ukryte w książkach – twórcze zabawy dźwiękiem i głosem inspirowane literaturą dla dzieci”) oraz mgr Annę Klichowską wraz z Członkiniami Koła Naukowego Pedagogiki Dziecka („Zostań bohaterem książki – zabawy teatralne inspirowane literaturą dla dzieci”).

Małgorzata Cywińska
ORCID 0000-0002-1461-895